

ЛІНГВАКРАІНАЗНАЎЧЫ АСПЕКТ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ЯК ЗАМЕЖНАЙ

Н. П. Дзячэнка

Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт

Адной з найважнейшых задач у выкладанні (і вывучэнні) мовы як замежнай з'яўляецца т. зв. «акультурацыя» – засвойванне чалавекам, які вырас у асяроддзі адной нацыянальнай культуры, асноўных фактаў, норм і каштоўнасцей другой нацыянальнай культуры. Для гэтага навучэнцам неабходна не толькі засвоіць моўныя адзінкі і авалодаць маўленчымі навыкамі і ўменнямі, але і здолець «глянуць на мову вачыма яе носьбіта» [1].

Беларускую мову, як і кожную іншую, вылучае яе «нацыянальна-культурная семантыка» – сукупнасць значэнняў моўных адзінак, у якіх адлюстраваны своеасаблівае грамадска-эканамічнае ўкладу Беларусі, яе гісторыі, літаратуры і мастацтва, беларускай прыроды, побыту і звычаяў беларускага народа. Нацыянальна-культурная інфармацыя прысутнічае на ўсіх узроўнях беларускай мовы, але акумуляецца пераважна ў намінацыйных адзінках: словах, фразеалагізмах і афарызмах (прыказках, прымаўках, крылатых выразах).

Каштоўную лінгвакраіназнаўчую спадчыну ўтрымліваюць беларускія фразеалагізмы і афарызмы. Найперш, яны прама і непасрэдна адлюстроўваюць прадметы, з'явы, якасці, працэсы пазамоўнай рэчаіснасці як цэласныя моўныя знакі (Напр.: *Не заўсягды яды, як па Дзяды, а працы, як у нядзелю*), з другога боку, яны адлюстроўваюць нацыянальную культуру Беларусі адзінкамі свайго лексіка-семантычнага і лексіка-граматычнага складу. Пэўныя словы ў складзе прыказак і фразеалагізмаў належаць да т.зв. «безэквівалентнай лексікі» – такіх слоў, якія немагчыма супаставіць з якім-небудзь іншым моўным лексічным паняццем і ў адпаведнасці з гэтым нельга перакласці адным словам – патрабуецца словазлучэнне ці нават сказ (Напр., слова *Дзяды* – 'дні ўшанавання нябожчыкаў у беларусаў, а таксама рытуальны абед або вячэра, якія наладжваюцца ў гэтыя дні'). І па-трэцяе, фразеалагізмы і афарызмы адлюстроўваюць беларускую нацыянальную культуру сваімі «прататыпамі», паколькі генетычна свабодныя спалучэнні слоў самім сваім з'яўленнем (і далейшым замацаваннем у маўленні) звязаны з пэўнымі звычаямі, традыцыямі, своеасабліваасцямі побыту і духоўнага свету беларусаў, гістарычнымі падзеямі, што ў розныя часы адбываліся на Беларусі і інш.

Вывучэннем нацыянальна-культурнай семантыкі моўных адзінак з мэтай засвойвання іх зместу, адценняў і канатацый на ўзроўні, максімальна набліжаным да іх успрымання носьбітамі дадзенай мовы і культуры, займаецца лінгвакраіназнаўства.

Лінгвакраізнаўства з'яўляецца актуальным не толькі ў практыцы выкладання і вывучэння мовы мовы як замежнай. У свеце існуе вялікая колькасць моўных сітуацый, калі на адной тэрыторыі адначасова функцыянуюць некалькі этнічных моў, а значыць існуюць некалькі этнічных культур. У большасці краін на тэрыторыі былога СССР назіраюцца такія культурна-моўныя сітуацыі, калі прадстаўнікі аднаго этнасу ў межах пэўнай шматэтнічнай нацыі ў той ці іншай ступені знаёмыя з культурай іншага этнасу, але слаба ведаюць (ці зусім не ведаюць) яго мову, або наадварот, што з'яўляецца вынікам шматгадовай дзяржаўнай палітыкі сацыялізму, накіраванай на татальнае «з'яднанне» розных этнасаў у адну нацыю «савецкі народ» [2].

Такім чынам, лінгвакраізнаўства (акрамя свайго галоўнага прызначэння – быць зарыентаваным на практыку выкладання і вывучэння мовы як замежнай), можа быць вельмі карысным і для тых, хто вывучае другую мову ва ўмовах дзвюхмоўя.

Літаратура

1. *Басава Г. І.* Лінгвакраязнаўчы падыход у прэзентацыі беларускай фразеалогіі замежным студэнтам // Роднае слова. – 2000. – № 5. – С. 34 – 35.
2. *Іваноў Я. Я.* Нацыянальна-культурная семантыка беларускай мовы як аб'ект лінгвакраізнаўства // Беларуская мова: шляхі развіцця, кантакты, перспектывы: М-лы III Міжнарод. кангрэса беларусістаў. – Мн., 2001. – С. 285 – 290.